

УДК 343.222:343.341(049.32)

Фріс П. Л. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

Актуальне дослідження проблем кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них

Рец. на кн.: Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія / А. А. Вознюк. – Київ : ФОРМ МАСЛАКОВ, 2018. – 928 с.

Попри активне обговорення в наукових колах окремих аспектів кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них, сучасній вітчизняній доктрині бракує цілісного підходу до зазначеної проблематики. Рецензована праця А. А. Вознюка, усунувши відповідну прогалину, стала першим у кримінально-правовій науці України ґрунтовним монографічним дослідженням актуальних проблем кримінальної відповідальності за створення злочинних організацій, банд, терористичних об'єднань, не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь у них. Комплексний підхід надав змогу автору сформулювати низку положень, спрямованих на розв'язання такої важливої науково-прикладної проблеми, як оптимізація та підвищення ефективності кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили злочини, передбачені ст. 255, 257, 258³, 260 КК України.

Розробка А. А. Вознюка поповнює здобутки вітчизняної кримінально-правової доктрини новими знаннями, передусім з питань кримінальної відповідальності, співучасті в злочині та злочинів проти громадської безпеки. Монографія містить низку нових науково обґрунтованих і концептуально важливих для кваліфікації злочинів, учинених злочинними об'єднаннями, положень. Серед них варто виокремити висновки та пропозиції щодо: 1) уточнення юридичного змісту окремих видів злочинних

об'єднань і вдосконалення відповідних кримінально-правових заборон; 2) кримінально-правових ознак організованих груп, злочинних організацій, банд, терористичних об'єднань, не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань; 3) об'єктивних та суб'єктивних ознак складів злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, формування вдалої моделі їх закріплення в законі про кримінальну відповідальність; 4) удосконалення кримінально-правових положень, пов'язаних із реалізацією кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них, зокрема каральних і заохочувальних санкцій, загальних та спеціальних засад призначення покарання, а також загальних і спеціальних видів звільнення від покарання та його відбування.

Автор хоч і концентрує всі зусилля наукового пошуку на ст. 28, 255, 257, 258³, 260 КК України, водночас аргументує окремі пропозиції щодо вдосконалення положень ст. 18, 22, 27, 65, 66, 67, 81, 96³, 143, 258, 364, 365 КК України. Причому про окремі статті (ст. 22, 65, 364, 365 КК України) дослідник майже не згадує в загальних висновках. Хоча, з огляду на його міркування, у монографії є конструктивні ідеї щодо законодавчого розв'язання відповідних проблем.

Потужним є емпіричне підґрунтя дослідження – це матеріали судової практики (зокрема, у посиланнях використано понад 90 вироків; крім цього, наявні результати вивчення 429 вироків судів, ухвалених протягом 2006–2016 років щодо злочинів, передбачених ст. 255, 257, 258³, 260 КК України), статистичні дані Генеральної прокуратури України, Державної судової адміністрації України за 2004–2017 роки, результати інтерв'ювання 56-ти й анкетування 426 правоохоронців у 2017–2018 роках. Якщо вивчення судової практики, статистичних даних і проведення анкетування часто здійснюють у кримінально-правових дослідженнях, то метод інтерв'ювання застосовують зрідка.

Рецензоване дослідження має компаративний характер. Автор проаналізував нормативні положення законодавства 70-ти зарубіжних країн, що належать до різних типів правових систем. Слід констатувати, що А. А. Вознюк намагався вивчати нові положення кримінального законодавства цих країн. Дослідник використав понад 200 зарубіжних джерел (крім російськомовних), що дає підстави для висновку про значний обсяг виконаної роботи під час написання монографії. Автор акцентував увагу на

доктринальних кримінально-правових здобутках інших країн, що сприятимуть транспозиції відповідних положень українського кримінального законодавства з метою їх адаптації, гармонізації, уніфікації з кримінальним законодавством інших зарубіжних країн, зокрема ЄС.

Вагомим досягненням рецензованої праці є її зв'язок з актуальними теоретичними проблемами кримінального права. Так, автор робить досить вдалу спробу: збагатити вчення про стадії кримінальної відповідальності (підрозділ 1.2); вирішити питання про співвідношення ознак злочину та складу злочину (підрозділ 3.1); класифікувати видовий об'єкт на підродовий і міжродовий (підрозділ 3.2); запропонувати найоптимальнішу концепцію потерпілого від злочину (підрозділ 3.5). Важливим є розгляд питання про складений злочин (підрозділ 4.1), відповідальність юридичних осіб за створення злочинних об'єднань та участь у них (підрозділ 5.1), участь службової особи в учиненні злочину (підрозділ 5.2). Слушними є думки автора щодо ознак суб'єкта злочину (підрозділи 5.1, 5.2). Учений пропонує новий погляд на усталену фундаментальну проблему кримінально-правової характеристики (підрозділ 2.1).

Водночас слід зауважити, що назва монографії створює дещо хибне уявлення про те, що автор комплексно досліджує кримінальну відповідальність за створення всіх без винятку злочинних об'єднань, про які йдеться в законі України про кримінальну відповідальність, та участь у них. Насправді А. А. Вознюк концентрує увагу на дослідженні насамперед злочинних організацій, банд, терористичних об'єднань, не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Інші (як загальні, так і спеціальні) злочинні об'єднання вивчає не так детально, хоча в монографії висловлено пропозиції щодо вдосконалення кримінально-правових заборон, присвячених цим об'єднанням. Певною мірою автор має рацію, оскільки злочини, передбачені ст. 255, 257, 258³, 260 КК України, нині становлять серйозну загрозу для безпеки громадян хоча б з огляду на їх динаміку. Крім того, злочини, передбачені цими статтями КК України, про що слушно зауважує автор, мають низку тотожних й однорідних елементів їхньої кримінально-правової характеристики.

Також автор не цілком висвітлив багатогранність кримінально-правових аспектів причетності до участі в злочинних об'єднаннях. Зазначене зумовлено тим, що

проблематика причетності до злочину цілком може бути темою окремого монографічного дослідження.

Водночас було б доцільно проаналізувати проблему кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них у контексті політики у сфері протидії злочинності загалом і кримінально-правової політики зокрема.

Таким чином, праця А. А. Вознюка є вдалою розробкою проблем кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них. Монографія становить значний науковий інтерес для вчених і юристів-практиків, викладачів закладів вищої освіти, а також здобувачів вищої юридичної освіти. Пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства є виваженими, а тому мають перспективу на реалізацію в майбутніх законодавчих новелах. Тож хочеться побажати автору подальших наукових звершень.

Рецензія надійшла до редколегії 20.04.2018

Fris P. – Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Criminal Law of Juridical Institute of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

The News Research Issues Criminal Liability for the Creation of the Criminal Associations and Participation in it

Review of the book: Vozniuk A. Criminal liability for the creation of the criminal associations and participation in it : monograph / A. Vozniuk. – Kyiv : FOP Maslakov, 2018. – 928 p.